

De meeste beroepen komen van geïnterneerden van de CBM. Antwerpen, geïnterneerden van andere commissies gaan zelden in beroep: ze blijken de beslissing van hun commissie te kunnen aanvaarden. Nu is de vraag waarom vooral tegen beslissingen van de CBM. Antwerpen beroep wordt aangetekend? De CBM. Antwerpen is vanuit de grootste commissie: 980 geïnterneerden, iets minder dan één derde van de totale populatie. Tussen de regels wordt wel gezegd dat ze niet alleen in beroep gaan omwille van de beslissing, maar omdat ze, in hun beleving, niet gehoord en niet gerespecteerd werden. Verder zijn het vooral mensen met psychopatie en persoonlijkheidsstoornissen (50% van de populatie van geïnterneerden in Vlaanderen) die in beroep gaan. Grote veranderingen zijn bij deze profielen niet te verwachten, enkel beperkte koerswijzigingen. De internering is een maatregel van onbeperkte duur, veel verandering valt niet te verwachten, waardoor er niet zo vlug nieuwe elementen zijn waarop een reclassering, een invrijheidsstelling kan bouwen. Vermits er geen strafeinde is, vermits er ook geen sprake is dat vanaf één derde gewerkt kan worden aan een invrijheidsstelling, wordt de situatie van bepaalde geïnterneerden perspectiefloos. Hierop gaat men in beroep.

Max Vandenbroucke*

RUBRIEK OPSPORING EN POLITIE

DE AANWEZIGHEID VAN DE ADVOCaat TIJDENS HET VERHOOR EN DE CONSULTATIE VOORAFGAAND AAN HET EERSTE VERHOOR: ENKELE PRAKTISCHE IMPLICATIES

De arresten van het E.H.R.M., *Salduz versus Turkije* van 27 november 2008¹ en *Panovits versus Cyprus* van 11 december 2008², waarbij telkens geoordeeld werd dat het recht op *toegang* van een advocaat bij politieverhoren een fundamen-

teel recht is dat voortvloeit uit artikel 6 E.V.R.M., deed in België de vraag ontstaan of onze regelgeving ook niet moet aanpast worden. Los van de juridische discussie of er nu wel of niet een aanpassing nodig is, in welke mate, en met welke beperkingen, is het niet overbodig nu reeds na te denken over de praktische implicaties en knelpunten die deze ingrijpende wetswijziging - afstappen van het geheim van het onderzoek als een van de basisregels van ons strafrecht - zal meebrengen. Dit kan helpen vermijden dat theoretische modellen in de praktijk faliekant aflopen.³

Sommige knelpunten zijn op te lossen in regelgeving, maar voor andere hadden zelfs fervente voorstanders van de aanwezigheid van de advocaat tijdens het verhoor, op de studiedag aan de VUB op 12 juni 2009 over dit onderwerp, geen oplossing.

1. Algemeen

1.1. Het E.H.R.M. maakt geen melding van een strafdrempel, wel van 'ernstige' misdrijven. De zaak *Salduz* ging over een minderjarige die deelnam aan een verboden betoging en een spandoek aanbracht. Zijn dit in België 'ernstige' misdrijven?

Elke verdachte bevindt zich in een kwetsbare positie tijdens een politieverhoor en heeft louter daardoor recht op bijstand door een raadsman, schrijven De Hert, Decaigny en Weis.⁴ Zij denken aan een strafdrempel van maximaal één jaar gevangenisstraf in abstracto.⁵ Wie moet de initiële kwalificatie van de feiten doen en op basis van welke elementen? Veel feiten zijn in het beginstadium niet duidelijk, denken we slechts aan verhoren inzake een verdacht overlijden waar later niets aan de hand blijkt te zijn, of aan aangiftes van verdwijningen waarvan later blijkt dat de aangever ook de moordenaar is, of zelfs aan diefstallen met verzwarende omstandigheden die pas later blijken, verkeersongeval-

---

* Psychiater

1 <http://hudoc.echr.coe.int>

2 <http://hudoc.echr.coe.int>

3 VAN CAUWENBERGHE, K., "Is er een advocaat in de zaal?", *Vigiles*, 2009/1, 12.

4 DE HERT, P., DECAIGNY, T., WEIS, K., "Het arrest *Salduz* dwingt tot aanpassing verhoor", *Vigiles*, 2009/1, 2.

5 DE HERT, P., DECAIGNY, T., WEIS, K., "Het arrest *Salduz* dwingt tot aanpassing verhoor", *Vigiles*, 2009/1, 4.

len met gekwetsten en vluchtmisdrijf. Welke zijn de gevolgen als de initiële kwalificatie later verkeerd blijkt te zijn en de verdachte, door het in rekening brengen van de strafdrempel, niet de gelegenheid kreeg met zijn raadsman overleg te plegen? Bovendien wat betekent het woord ‘verdachte’?

1.2. Hoeveel wachttijd zal er zijn alvorens de politie aan het verhoor kan beginnen? Elke politieambtenaar en rechtspracticus - ook advocaat - weet dat de eerste uren van een onderzoek cruciaal zijn. Heel dikwijls is de start van een heterdaad-onderzoek afhankelijk van de informatie van een verdachte. Denken we slechts aan gevluchte mededaders. Een laattijdige start van het onderzoek vermindert de kwaliteit ervan. Wat bij arrestatie van een verdachte: is de termijn van 24 uur nog houdbaar als daar tijd van afgetrokken wordt om een advocaat ter plaatse te laten komen en een gesprek te voeren?

2. Aanwezigheid van de advocaat *tijdens* het verhoor

2.1. Verhoren van verdachten in ernstige misdrijven kunnen 6 à 12 uren duren, en dit soms dagen na elkaar. Zijn advocaten bereid gedurende al die tijd passief en geconcentreerd in de verhoorkamer aanwezig te blijven zonder b.v. storende GSM-contacten? Kunnen zij die aanwezigheden combineren met hun planning? Verdachtenverhoren komen op elk tijdstip van dag en nacht voor en passen meestal niet in de agenda van de advocaat. Of moet de politie bij de planning van verhoren rekening houden met de beschikbaarheid van de advocaat?

2.2. Uit vakliteratuur en de praktijk blijkt dat elke (zelfs passieve) aanwezigheid van een derde tijdens het verhoor remmend werkt op de communicatie, dus ook op de waarheidsvinding.

2.3. Mag een verdachte, die aanvankelijk geen advocaat bij zijn verhoor wenste, midden een verhoor – als het ‘warm’ wordt – het verhoor doen stoppen en toch een advocaat vragen? Mag de advocaat tijdens het verhoor tussenkomen? In welke gevallen? Mag de verdachte zich tijdens het verhoor tot zijn advocaat wenden alvorens

een ‘vervelende’ vraag te beantwoorden? Kennen advocaten de dynamiek en tactiek van een verhoor? Moeten advocaten geen kennis hebben van de Belgische verhoortechnieken om adequaat te kunnen tussenkomen? Mag de advocaat het verhoor doen stoppen? Mag de politie de advocaat verplichten het verhoorlokaal te verlaten? In welke gevallen?

2.4. Sinds mei 2008 draait in politieregio's Amsterdam-Amstelland en Rotterdam-Rijnmond, een experiment waarbij de advocaat aanwezig is tijdens de verhoren van verdachten van ‘voltooid levensdelicten’. Hun belangrijkste taak: controleren of de verhoorders geen ‘ontoelaatbare druk’ uitoefenen op de verdachte.⁶ Dat theoretisch standpunt is zeer mooi en kan moeilijk betwist worden. Maar wat is ontoelaatbare druk? Welke zijn de normen? Wie zal de ‘normenlijst’ bepalen? Wie zal bepalen dat de normen *tijdens* het verhoor overschreven worden? De advocaat? Op basis van welke inschatting? De interactie tussen verhoorder en verhoorde is zo complex, gevarieerd en onvoorspelbaar, dat ze niet ‘standaard’ op een ‘normenlijst’ kan voorkomen. Of zal de inschatting post factum gebeuren? Als er een videoverhoor bestaat waarop alles kan gecontroleerd worden, wat is dan nog de meerwaarde van de aanwezigheid van de advocaat *tijdens* het verhoor? Hoe gaan de honderden advocaten dezelfde norm hantieren voor ontoelaatbare druk? Het is te voorspellen dat sommige advocaten heel tolerant zullen zijn voor de verhoorder en anderen zeer streng. In Nederland kwamen advocaten tijdens het verhoor tussen omdat zij vonden dat het ‘herhaald stellen van dezelfde vraag’ een ontoelaatbare druk was. Is er een maatschappelijk draagvlak voor dergelijke standpunten? Vanderhallen schrijft dat de politie in Engeland in onzekerheid werkt aangezien ‘nog steeds niet duidelijk is’ wanneer de rechtbank een techniek als ongeoorloofde druk beschouwt en wanneer niet.⁷ Zou

6 VOGELANG, H., HURENKAMP, K., “Stille waakhond bij het verhoor”, *Blauw*, 2008/21, 6-9.

7 VANDERHALLEN, M., “Audiovisuele verhoren van meerderjarigen: op zoek naar kwaliteitsverbetering in het verdachtenverhoor”, *Orde van de Dag*, 2009/45, 18.

het niet verstandig zijn eerst dit probleem op te lossen?

2.5. Om discussies over het verloop van het verhoor te vermijden, moeten alle verhoren waarbij een advocaat aanwezig is opgenomen worden met video. Verhoren ter plaatse worden dan onmogelijk. Maar het is momenteel materieel niet mogelijk al deze verhoren op video vast te leggen. Om redenen van personeelscapaciteit en budgettaire middelen, beveelt het college van procureurs-generaal de magistratuur aan steeds overleg te plegen met de betrokken politiediensten alvorens tot een videoverhoor te doen overgaan.⁸

Het volstaat hoegenaamd niet een videocamera te plaatsen in een bureel. Gelet op de beeldkeuze, de kwaliteit van geluid en beeld, het camera-standpunt enz., is het zelfs onverantwoord op die wijze een videoverhoor te doen.

Een ideale videoverhoorstudio bestaat uit een verhooruimte en een regiekamer. In de verhooruimte worden drie camera's aangebracht: één vaste breedhoekcamera boven de verhoorder en verhoorde, en twee beweegbare camera's met zoommogelijkheid (close-up) frontaal op de verhoorde, één op het gezicht en één op het lichaam. Hypergevoelige microfoons zijn noodzakelijk. In de regiekamer is een regietafel met drie monitoren (voor iedere camera één), een DVD-recorder, een videorecorder, een videoschakelaar en twee sticks om de beweegbare camera's te bedienen. Boven de regietafel is een plafondluidspreker. Via de drie monitoren en de luidspreker in de regieruimte vindt de weergave plaats van wat zich afspeelt in de verhooruimte. Door middel van de videoschakelaar kan een keuze gemaakt worden van welke camera men het beeld centraal wenst op te nemen. Het beeld van de twee andere camera's blijft daarbij telkens verkleind in een hoek van het opgenomen beeld zichtbaar. Aan het opgenomen videosignaal wordt een tijdscode aangebracht, jaar, dag, uur, seconden, zodat er niet kan aan gemonteerd worden zonder het te zien. In de regie- en verhoorkamer staan stand-alone PC's, die met elkaar verbonden zijn via het programma Netmeeting (chat-

box) en waarmee tekstberichten kunnen uitgewisseld worden.

Per politiedienst zullen meerdere dergelijke verhoorkamers noodzakelijk zijn, vooral omdat volgens sommigen de aanwezigheid van een advocaat bij het verhoor van elke verdachte nodig is. Zijn de gebouwen daarvoor geschikt? Hoeveel jaar is nodig om overal een optimale infrastructuur te realiseren? Volgens meester Maes is het kostenplaatje voor de systematische audiovisuele registratie van alle verhoren een dure aangelegenheid en de voornaamste hinderpaal.⁹ Hij spreekt dan nog niet van de kostprijs voor de aanwezigheid van de advocaat.

2.6. In tegenstelling met het verhoor dat wordt afgenomen via videoconferentie, gesloten televisiecircuit of teleconferentie, is de toestemming van de verhoorde niet vereist. Wat als de verhoorde geen videoverhoor wil ondergaan in aanwezigheid van zijn advocaat?

2.7. Tot de volledige en letterlijke overschrijving van het videoverhoor wordt overgegaan op verzoek van de onderzoeksrechter, van de procureur des Konings, van de gehoorde persoon, of van de partijen die in het geding betrokken zijn. Dit vergt voor de politie enorm veel capaciteit¹⁰, zodat bij uitbreiding van het aantal videoverhoren artikel 112ter § 4 Sv. absoluut zal moeten aangepast worden, in de zin dat geen letterlijke overschrijving meer zal kunnen gevraagd worden. De video-opname kan b.v. onmiddellijk of na een bepaalde tijd ter beschikking gesteld worden van de verhoorde zodat hij die zelf, in samenwerking met zijn advocaat, kan uittypen.

2.8. Bij arrestatie en voorleiding met het oog op een bevel tot aanhouding dienen de procureur des Konings en de onderzoeksrechter te beschik-

9 MAES, J., "Pleidooi voor de demystificatie van de verhoorkamer", *Orde van de Dag*, 2009/45, 40.

10 Minister van justitie: Verslag *Parl. St. Senaat*, 1997-98, nr. 1-704/4, 209; Omzendbrief PG-Gent nr. 29/03 van 24 juni 2003, 187; ADRIANSENS, P., HUTSEBAUT, F., LECOMPTE, E., VERVAEKE, G., *Het verhoor van minderjarigen*, Eindrapport voor het ministerie van binnenlandse zaken, KUL, 1999, 45.

8 Omzendbrief Col. 10/07 van 1 juli 2007, 3.

ken over processen-verbaal die beantwoorden aan artikel 16 § 7 en 18 § 2 van de Voorlopige hechteniswet 1990.¹¹

Maar bij een videoverhoor is er geen proces-verbaal dat in extenso de verklaring weergeeft. Bovendien is er geen oplossing voor de gevallen waar de verhoorde krachtens artikel 47bis § 4 Sv. vraagt zijn verhoor, dat uren kan duren, te beluisteren, te bekijken en te verbeteren, in de periode van 24 uur tussen zijn arrestatie door de politie met het erop volgend verhoor, en zijn voorleiding bij de onderzoeksrechter.

Beide wetsbepalingen zullen moeten aangepast worden.

2.9. Bij een **videoverhoor** staat er niets tussen de verhoorde en de politieman die zich niet kan verstoppen in zijn dossiers als hij het even moeilijk krijgt met de interactie, niet onmiddellijk een antwoord weet op de gezegdes van de verhoorde, de draad kwijt is, of gewoon niets meer weet te zeggen. Alles wat hij zegt (suggestieve vragen) of doet (onzeker of niet efficiënt gedrag) staat op video en kan ter zitting (b.v. op een assisenhof) getoond worden. Het is zoals een activiteit uitvoeren in een glazen huis, elke tekortkoming wordt gezien en de bewijzen daarvan zijn aanwezig. Hij moet dus méér dan gemiddeld zelfzeker en emotioneel stabiel zijn.

Para-linguïstische factoren zoals mimiek, gebaren, oogcontact, stembuiging en intonatie beïnvloeden het verhoor. Het observeren van het eigen gedrag is van groot belang bij het videoverhoor. De verhoorder moet zich bewust zijn van (eigen) storende geluiden, die hij wel eens durft maken tijdens een verhoor: schrijven, tussenspreken, in papieren bladeren, schuiven met stoelen, enz. Dergelijke geluiden kunnen het beluisteren en uittypen achteraf erg bemoeilijken. Bovendien moet hij een zeer goede opmerkingsgave hebben om in te spelen op de verbale en non-verbale signalen van de verhoorde. Tijdens de opleidingen videoverhoor van volwassenen wordt vastgesteld dat niet elke verhoorder geschikt is om videoverhoren uit te voeren.¹²

11 Omzendbrief PG-Gent nr. 29/03 van 24 juni 2003, 172.

12 FRANCOIS, L., "Videoverhoren in de praktijk", *Orde van de dag*, 2009/45, 32.

Moet in de toekomst geen selectie gebeuren op verhoorcompetenties?

Het is aangewezen videoverhoren bij voorkeur – zonder echter andere verhoorders uit te sluiten – te laten uitvoeren door politieambtenaren die daartoe een opleiding genoten. De opleiding videoverhoor van volwassenen wordt momenteel gegeven in de Nationale Rechercheschool, die slechts de capaciteit heeft om *enkele tientallen verhoorders per jaar* op te leiden. Er zijn in België duizenden verhoorders. Hoe is dit te realiseren?

2.10. Uit het verhoor van zijn cliënt waarbij hij aanwezig was, weet de advocaat welke elementen nog moeten nage trokken worden. Hij heeft materieel de mogelijkheid - daarom niet met kwade bedoelingen - via media of rechtstreeks medeverdachten, getuigen of familieleden te informeren. Politieambtenaren die dit geheim van het onderzoek schenden riskeren correctie-nale straffen, gevolgd door zware tuchtstraffen (b.v. ontslag). Moet voor advocaten niet minstens dezelfde regeling gelden?

2.11. Wat met de veiligheid? Vóór de toegang tot het videoverhoorlokaal, mag/moet de politie de advocaat fouilleren op wapens, GSM, opname-apparatuur of andere voorwerpen? Momenteel is er geen wetsbepaling waarbij het een verhoorde verboden wordt zelf audio- of video-opnamen te maken van zijn verhoor. Moet niet voorzien worden dat dit niet mag gebeuren? Indien niet voorzien wordt in een verbod, wat zijn de consequenties als daags nadien het videoverhoor van een verdachte in een lopend onderzoek op YouTube te zien is?

2.12. Wat als de advocaat die de verdachte tijdens het verhoor bijstaat, later ook verdachte wordt (b.v. witwaspraktijken)?

3. Gesprek tussen advocaat en verdachte, voorafgaand aan het eerste verhoor

3.1. Hoe de bereikbaarheid van advocaten regelen bij heterdaadsituaties? Wie zal de lijsten met telefoonnummers actualiseren? Wat als de gewenste advocaat belet is, niet opneemt of afwezig is? In de politiezone Gent zijn er 15 à 45

interventies per etmaal waarbij ‘verdachten’ moeten verhoord worden. In Brussel is dat een veelvoud. Zullen advocaten aan alle aanvragen kunnen voldoen, zelfs met een piketregeling?

Wat met gecoördineerde acties (b.v. mensen-smokkel) waarbij ‘s nachts soms 10 of meer verdachten in dezelfde zaak gelijktijdig moeten verhoord worden?

3.2. Wat wordt verstaan onder het ‘eerste verhoor.’ Bedoelt men een verhoor in de zin van artikel 28 *quinquies* § 2 en 47 *bis* Sv., of bedoelt men ook een informatiegesprek voorafgaand aan het verhoor? Bij elke interventie stelt de politie (belangrijke) vragen aan de verdachte wat er gebeurd is, dus ook over de constitutieve bestanddelen. De eerste vragen van de politie zijn bepalend voor de gekozen richting zei meester Decaigny op de studiedag van 12 juni 2009. Kan de politie dan geen vragen meer stellen aan betrokkenen bij feiten? Hoe kan de politie of de procureur des Konings een initiële kwalificatie van de feiten maken met verdachten die niets mogen zeggen voor een gesprek met hun advocaat?

Wat b.v. met de relatie tussen een huiszoeking en een verhoor? Moet eerst een advocaat geraadpleegd worden voor de eerste vraagstelling over gevonden zaken? Moeten huiszoekingen geregeld worden in functie van de agenda van de advocaat?

3.3. Wie moet de tussenkomst van de advocaat valideren op basis van welke criteria?

3.4. Veel verdachten spreken een vreemde taal. Wat met b.v. een Albanees die een advocaat vraagt. Wie zorgt voor een tolk en wie betaalt die? Wie is die tolk? Een vriend of familielid-tolk kan na het verhoor waarin hij tolkte medeplichten verwittigen of bewijsmateriaal doen verdwijnen. Zijn onderzoeken in georganiseerde criminaliteit, waar iedereen iedereen kent, dan nog mogelijk? Het valt te verwachten dat bij huiszoekingen niet veel meer zal gevonden worden. Hoe kan het geheim van het onderzoek in hoofde van de tolk gerealiseerd worden?

Kan een tolk die optrad voor de advocaat en zijn cliënt, nog tolken voor de politie? Tijdens het

erop volgend verhoor of op een later tijdstip in het onderzoek?

3.5. De advocaat is bij het eerste gesprek met zijn cliënt nauwelijks of zelfs niet op de hoogte van de vaststellingen en van de bezwarende elementen, maar moet toch een standpunt innemen. Het is begrijpelijk dat de advocaat bij een ingewikkelde zaak - en dat zijn moordzaken vaak - eerder geneigd zal zijn, zijn cliënt te adviseren zijn mond te houden tot er meer duidelijkheid is. Komt die houding niet echte criminelen ten goede? Uit de praktijk blijkt steeds weer dat personen die niets te verbergen hebben, spontaan hun volledige medewerking geven.

3.6. Een verdachte die na een gesprek met zijn raadsman zinnen gebruikt als: -“*ik verkeerde in doodstrijd*”, -“*ik kon niet anders*”, -“*ik moest mijn vege lijf redden*”, of zelfs -“*ik handelende onder een dwang waaraan ik niet kon weerstaan*”, heeft die zeer waarschijnlijk vernomen van zijn raadsman.¹³ Dat is pure suggestie, precies wat de advocatuur dikwijls de politie verwijt. Is dat (b.v. voor de slachtoffers) toelaatbaar? Zo niet, welke sancties?

3.7. Wereldwijd wijzen alle wetenschappelijke onderzoeken en vakliteratuur er op dat het ‘vrij verhaal’ tijdens het eerste verhoor van fundamenteel belang is voor een kwaliteitsvol verhoor. De politie wordt tijdens de opleiding daarin getraind. Er kan absoluut geen ‘vrij verhaal’ meer bekomen worden nadat een verhoorde net voordien een gesprek had met zijn advocaat waarin hij wordt bijgestuurd.

3.8. Hoe te controleren of bewijzen dat de verdachte wel met zijn advocaat telefonisch gesproken heeft? In de veronderstelling dat de politie niet bij het gesprek mag aanwezig blijven, hoe uit te sluiten dat de verdachte naar zijn advocaat belt en niet een medeverdachte op de hoogte stelt? Wie is verantwoordelijk voor het ontsnappen van de gearresteerde tijdens het gesprek buiten de controle van de politie?

¹³ VOGELANG, H., HURENKAMP, K., “Stille waakhond bij het verhoor”, *Blauw*, 2008/21, 6-9.

Er zullen regelingen nodig zijn voor telefoonkosten, ter beschikking stellen van accommodatie, betaling van tolken, bewaking,....

3.9. Welke garanties zijn er dat de verdachte (of de advocaat) tijdens het gesprek buiten controle van de politie geen mededaders of medeplichtigen opbelt of laat verwittigen?

3.10. Wat met b.v. een vechtpartij waarbij een kapitaalcrachtige partij wèl een advocaat contacteert en de minder kapitaalcrachtige partij niet (klassenjustitie)?

3.11. Tussen politie en advocatuur zijn nu nauwelijks contacten. Moet voor beide beroepsgroepen niet een gedragscode ontwikkeld worden?

Het is geen geheim dat sommige advocaten zich nu reeds tegenover de politie provocatief opstellen. Advocaten kunnen het gedrag van de politie via diverse kanalen aanklagen, maar waar kan de politie terecht om het gedrag van de advocaat aan te klagen?

3.12. De (sensatie)pers is dikwijls een gemakkelijker 'medespeler'. De advocaat mag de pers te woord staan, daarbij b.v. de competenties van de verhoorde in twijfel trekken of een sfeer schepden in het voordeel van zijn cliënt. Hoe kan de politie zich tegen beschuldigingen verdedigen gelet op hun zwijgplicht? Heeft een politieambtenaar recht op privacy?

Het is te betreuren dat sommigen de politie nog te veel wantrouwen. De politie is absoluut niet bevreesd dat hun verhoortechnieken meer zullen gecontroleerd worden. Alle aangeleerde verhoortechnieken zijn nationaal geharmoniseerd en middels diverse publicaties al jaren voor iedereen vrij toegankelijk. Tot op heden is daarop geen kritiek gekomen. De eerbied voor de fysieke en psychische integriteit is ook een deontologische plicht van de politieambtenaar. Dit blijkt uit artikel 62, lid 2, in fine van de deontologische code van de politiediensten, vastgelegd bij Koninklijk Besluit van 10 mei 2006¹⁴, dat luidt: "ze respecteren het recht om te zwijgen en

dwingen hen niet om een misdrijf te bekennen". Artikel 62 lid 3 bepaalt: "Zij gebruiken nooit geweld, mishandeling of immorele handelingen om bekentenissen of informatie te bekomen".

Wat onder 'immorele handelingen' moet worden verstaan werd niet uitgelegd. Inzake verhoor worden bijzonder weinig misbruiken gedocumenteerd.¹⁵ In elk beroep - ook in de advocatuur - gebeuren fouten, en daar moet tegen opgetreden worden.

De ultieme doelstelling van het politieverhoor is de waarheidsvinding, niet (het afdwingen van) een bekentenis. De aanwezigheid van de advocaat *tijdens* het verhoor is geen meerwaarde voor de kwaliteit van het verhoor en dus niet voor de waarheidsvinding. Door een gesprek van de advocaat met een verdachte vóór het eerste verhoor is geen vrij verhaal meer mogelijk, wat essentieel is voor een goed verhoor en dus voor een goed strafonderzoek. Het stapsgewijze verplicht maken van videoverhoren van volwassen verdachten boven een bepaalde strafdrempel¹⁶ en de mededeling van het recht tot zwijgen, zijn de enige wetswijzigingen die zich opdringen.

Marc Bockstaele*

EURO CONTRÔLE ROUTE (ERC)

Met ERC startte binnen de Europese Unie sinds 1999 opnieuw een samenwerking tussen België, Nederland, Luxemburg en Frankrijk. Nu zijn veertien landen lid (ook: Duitsland, Verenigd Koninkrijk, Ierland, Spanje, Oostenrijk, Polen, Roemenië, Bulgarije, Italië en Hongarije) en zes waarnemende landen (Zwitserland, Tjechië, Slovenië, Letland, Litouen en Malta) volgen het samenwerkingsverband op de voet.

¹⁵ VAN SANTVLIET, P., "Audiovisuele registratie. Enkele bedenkingen bij de locomotieftekst, *Orde van de Dag*, 2009/45, 42.

¹⁶ GOOSSENS, F., "De audiovisuele registratie van het verhoor van meerderjarigen tijdens het onderzoek in strafzaken: van een wettelijke mogelijkheid naar een wettelijke verplichting?", *Orde van de Dag*, 2009/45, 5-15.

* Licentiaat criminologie, hoofdcommissaris bij de federale gerechtelijke politie Gent, content manager van de cursussen verhoortechnieken in de Belgische politie scholen

¹⁴ B.S., 30 mei 2006.